

"ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यासाठी शिक्षण प्रसार"
-शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे
श्री स्वामी विवेकानंद शिक्षण संस्था संचालित
विवेकानंद कॉलेज, (स्वायत्त) कोल्हापूर,
समाजशास्त्र विभाग
शैक्षणिक वर्ष 2022 - 23

दि. 10/10/2022

नोटीस

समाजशास्त्र विभागातील बी. ए. भाग 1 च्या सर्व विद्यार्थ्यांना सूचित करण्यात येते कि, शैक्षणिक वर्ष 2022 - 23 च्या पहिल्या सत्राच्या अंतर्गत मूल्यमापनासाठी आवश्यक असणारे होम असाइनमेंट दिनांक 30/10/2022 पर्यंत समाजशास्त्र विभागात जमा करावेत.

एच. ए. चामे

HEAD
DEPARTMENT OF SOCIOLOGY
VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR
(AUTONOMOUS)

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha's

112

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (AUTONOMOUS)

2130, E Ward, Tarabal Park, Kolhapur, Maharashtra 416003

Student Marks Entry

Course: B.A. - FY SEM - I

Session: DECEMBER-2022

Sr.No.	PRN No	Seat No	Student Name	Marks
Subject: SOCIOLOGY - I (DSC-1021A) - CIE				
1	2022014006	336406	BADAVE VARAD PRAVIN	15 ✓
2	2022014007	336407	BAJAGE NISHA AMAR	13 ✓
3	2022014009	336409	BEDADE AISHA JAMIR	13 ✓
4	2022014010	336410	BEDKALE SAMIKSHA SUDARSHAN	15 ✓
5	2022014014	336414	BHIVDARNE SHWETA SATISH	14 ✓
6	2022014016	336416	BHOSALE ADITYA BALASO	AB ✓
7	2022014018	336418	BHOSALE RUTUJA RAJENDRA	15 ✓
8	2022014020	336420	BORE SHRAVANI RAMCHANDRA	13 ✓
9	2022014026	336426	CHOUGALE PRAJYOT TANAJI	AB ✓
10	2022014029	336429	CHOUGALE SHIVLILA PANDURANG	15 ✓
11	2022014031	336431	CHOUGULE SAKSHI DADASO	15 ✓
12	2022014038	336438	DANGE MADINA MIRASAB	14 ✓
13	2022014039	336439	DAPTARDAR AMARNATH KRUSHNAT	15 ✓
14	2022014040	336440	DESAI RUHANA SARDAR	15 ✓
15	2022014044	336444	DHANGAR PRITI SUMIL	13 ✓
16	2022014047	336447	DIGAMBARE SAKSHI RAVINDRA	15 ✓
17	2022014048	336448	DINDE MANSI VILAS	13 ✓
18	2022014055	336455	GAIKWAD SATYAJIT TANAJI	12 ✓
19	2022014058	336458	GANJAWATE SHREYA MARUTI	15 ✓
20	2022014062	336462	GHATAGE SAKSHI SUKHDEV	15 ✓
21	2022014064	336464	GHODAKE RITESH DHANAJI	AB ✓
22	2022014065	336465	GHORPADE DIVYA SHAMRAV	15 ✓
23	2022014070	336470	GURAV SAKSHI PARASU	15 ✓
24	2022014079	336479	JADHAV ONKAR RAJENDRA	14 ✓
25	2022014081	336480	JADHAV SAKSHI PANDIT	13 ✓
26	2022014082	336482	JADHAV SUAYSH SANJAY	12 ✓
27	2022014083	336483	JADHAV VAISHNAVI DATTATRAY	13 ✓
28	2022014084	336484	JAMADAR BEDADE SHAHABAJ JAMIR	15 ✓
29	2022014087	336487	KADAM OMKAR ANIL	AB ✓
30	2022014088	336488	KADAM VICKY VIJAY	AB ✓
31	2022014089	336489	KAKATKAR MANJIT BHARAT	AB ✓
32	2022014090	336490	KALAKE ARYAN SAMBAJI	13 ✓
33	2022014092	336492	KALE GAYATRI DHAIRYASHEEL	AB ✓
34	2022014094	336494	KALUGADE SHWETA SNAJAY	14 ✓
35	2022014095	336495	KAMBALE ABHISHEK BHUJINGA	13 ✓
36	2022014101	336501	KAMBLE KOMAL SANJAY	13 ✓
37	2022014103	336503	KAMBLE NISHA JAGANNATH	14 ✓
38	2022014104	336504	KAMBLE POOJA DADASO	14 ✓

Internal Examiner

Print Date : 17/01/2023 10:34:14 AM

Mobile Number

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (AUTONOMOUS)

2130, E Ward, Tarahal Park, Kolhapur, Maharashtra 416003

Student Marks Entry

Course: B.A. - FY SEM - I

Session: DECEMBER-2022

Sr.No.	PRN No	Seat No	Student Name	Marks
Subject: SOCIOLOGY - I (DSC-1021A) - CIE				
39	2022014107	336507	KAMBLE PRUTHVIRAJ SACHIN	15 ✓
40	2022014109	336509	KAMBLE RUTIKA KUMAR	14 ✓
41	2022014112	336512	KAMBLE SHUBHAM MANOHAR	AB ✓
42	2022014114	336514	KAMBLE SIDDHESH DHANAJI	AB ✓
43	2022014276	336516	KAMBLE VAISHNAVI RAMCHANDRA	14 ✓
44	2022014293	336517	KAMBLE VINAYAK SUNIL	13 ✓
45	2022014117	336518	KANASE ASAVARI MAHADEV	15 ✓
46	2022014123	336523	KEMBLE HARSHDA RANJEET	14 ✓
47	2022014126	336526	KHANDEKAR BHAGYASHRI RANJIT	13 ✓
48	2022014127	336527	KHANDEKAR SANIKA RAMESH	13 ✓
49	2022014128	336528	KHANDEKAR SANIKA VISHWAS	14 ✓
50	2022014129	336529	KHANDU SUJAL BHIWARKAR	15 ✓
51	2022014130	336530	KHARADE SAHIL DAYANAND	14 ✓
52	2022014131	336531	KHOT DHANASHREE DINKAR	15 ✓
53	2022014132	336532	KHUTALE TANUJA ASHOK	15 ✓
54	2022014133	336533	KOKARE ROHAN NAMDEV	AB ✓
55	2022014135	336535	KOLI PRAJWAL PRAKASH	AB ✓
56	2022014137	336537	KONURI SRUSHTI TATYASAHEB	15 ✓
57	2022014139	336539	KULKARNI NIDHI NITIN	15 ✓
58	2022014282	336540	KUMBHAR SOURABH RAJU	15 ✓
59	2022014142	336542	LADE ANIKET SUBHASH	11 ✓
60	2022014146	336546	LAKHE SUREKHA ASHOK	15 ✓
61	2022014149	336548	LOKHANDE SWITI PRASHANT	10 ✓
62	2022014150	336550	LONDHE AKASH BABU	13 ✓
63	2022014151	336551	MAHAJAN PRANAV VISHWAS	AB ✓
64	2022014152	336552	MALAVE MONIKA VISHWAS	13 ✓
65	2022014155	336555	MALI SHIVLING SAMBHAJI	13 ✓
66	2022014157	336557	MANE ANUJA YUVRAJ	15 ✓
67	2022014158	336558	MANE ROHAN ANANDA	14 ✓
68	2022014271	336559	MANE SANIKA BALU	15 ✓
69	2022014159	336560	MANER ABDULLA NAUSHAD	14 ✓
70	2022014281	336562	MANGURE HARDIK NANDKUMAR	11 ✓
71	2022014164	336565	MORE PRATIK PRAKASH	14 ✓
72	2022014286	336566	MUJAWAR AYESHA MANSOOR	15 ✓
73	2022014169	336569	MULLA SHAFIN SAMIR	15 ✓
74	2022014171	336571	NAIK SUPRIYA BALASO	15 ✓
75	2022014176	336576	NASVALE SANA FARUK	15 ✓
76	2022014179	336579	PADAVAL PRAJAKTA KUNDLIK	14 ✓

Internal Examiner

Print Date : 17/01/2023 10:34:14 AM

Mobile Number Int 1

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha's

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (AUTONOMOUS)

2130, E Ward, Tarabal Park, Kolhapur, Maharashtra 416003

Student Marks Entry

Course: B.A. - FY SEM - I

Session: DECEMBER-2022

Sr.No.	PRN No	Seat No	Student Name	Marks
Subject: SOCIOLOGY -I (DSC-1021A) - CIE				15 L
77	2022014180	336580	PADAVAL SANIKA RAJARAM	15 L
78	2022014181	336581	PAKHALI RIYAJ FIROJ	13 L
79	2022014182	336582	PALKAR KUNAL MARUTI	15 L
80	2022014185	336585	PANDHARBALE SHIVYOGI ASHOK	14 L
81	2022014186	336586	PANDHARPATTE RUTUJA RAVI	13 L
82	2022014187	336587	PATEL SAIFALI FIROJ	15 L
83	2022014188	336588	PATHAN SANIYA AAYUBKHAN	15 L
84	2022014189	336589	PATIL ARPITA BAJIRAO	14 L
85	2022014190	336590	PATIL ASHISH ANANDA	14 L
86	2022014192	336591	PATIL ATHARV ABHIMANYU	13 L
87	2022014191	336592	PATIL ATHARV SARDAR	14 L
88	2022014194	336594	PATIL HARASHADA HANMANT	11 L
89	2022014196	336596	PATIL PRATHMESH BAPU	15 L
90	2022014201	336601	PATIL SHRAVANI RAJARAM	15 L
91	2022014202	336602	PATIL SHREYA MARUTI	11 L
92	2022014204	336604	PATIL SIDDHARTH PRAKASH	13 L
93	2022014205	336605	PATIL SRUSHTI SACHIN	AB L
94	2022014206	336606	PATIL SWAPNALI HINDURAO	AB L
95	2022014207	336607	PATOLE ABHISHEK MANOJ	12 L
96	2022014209	336609	PATOLE SAKSHI AMAR	15 L
97	2022014216	336616	RAUT RUTVIK SURESH	AB L
98	2022014220	336620	SANDE RUTIKA RAJENDRA	15 L
99	2022014224	336624	SARJEKHAN SAHIL PAPALAL	15 L
100	2022014227	336627	SATHE SAKSHI DILIP	14 L
101	2022014228	336628	SATPUTE PRANAV UMAJI	13 L
102	2022014230	336630	SHAIKH AYMAN JAMIR	13 L
103	2022014234	336634	SHINDE KARISHMA VILAS	14 L
104	2022014238	336638	SONAVANE RUPALI HANUMANT	15 L
105	2022014239	336639	SONULE AKANKSHA GULAB	13 L
106	2022014241	336641	PADAVAL SANIYA LAXMAN	15 L
107	2022014243	336643	SUTAR DHAIRYASHIL SUNIL	12 L
108	2022014248	336648	THAMAKE RUSHIKESH KRUSHNAT	15 L
109	2022014249	336649	TODKAR VAISHNAVI SAMBHAJI	13 L
110	2022014250	336650	TURATE SAHIL SURESH	12 L
111	2022014251	336651	ULAPE AVINASH ARUN	15 L
112	2022014252	336652	ULAPE BHUMI RANJIT	15 L
113	2022014254	336654	ULAPE PALLAVI PANDIT	11 L
114	2022014255	336655	VASUDEV ABHAY AMARSINH	11 L

Internal Examiner

Print Date : 17/01/2023 10:34:14 AM

Mobile Number

Page No : 3 Of 4

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (AUTONOMOUS)

SUPPLIMENT

Signature
of
SupervisorName : Sanika Ramesh Khandekar.
Suppliment No. :

Subject : समाजशास्त्र

Roll No. 4127

Test / Tutorial No. :

Class : B.A-F.Y

Div. :

प्रश्न :- सामाजिक परिवर्तनाचे घटक सांगून परिवर्तनातील अडथळे स्पष्ट करा?

सामाजिक परिवर्तनाचे घटक :-

सर्वच समाजाने सातत्याने कोणत्या

ना कोणत्या कारणाने परिवर्तन घडून येत असते. पण हे परिवर्तन कोणत्या कारणामुळे घडून आले हे शोधण्याचा प्रयत्न तशांकडून सातत्याने होत असतो. समाजाने कोणत्या तरी एखाद्या कारणामुळे परिवर्तन घडून येते हे मात्र स्पष्टपणे सांगित जाई. त्यामुळे परिवर्तन ही गुंतागुंतीची प्रक्रिया आहे.

1) भौगोलिक पर्यावरण :-

भौगोलिक वातावरणाचा मानवी जीवनावर सातत्याने परिणाम हा होत असतो. तसेच भौगोलिक वातावरणाने जमीन, डोंगरदऱ्या, तापमान, नद्यानाले, वाळवंटे, हवामान, त्रपतुचक्र, ज्वालामुखी, भूकंप, पूर, जंगले, खनिजसंपत्ती या सारख्या घटकांच्या समावेश होतो. मानवी समाज भौगोलिक परिस्थितीशी आंतरक्रिया करूनच आपली संस्कृती निर्माण करतो.

1) समुद्रकिनारी वास्तव्य करणारा कोळी समाज समुद्राची पूजा करतो व मासे मारण्यात तसेच त्यात विकसित करतो.

2) नदीकिनारी सुपीक जमीन असल्याने तेथेच होती विकसित होते.

४) जैविक घटक :-

जैविक घटकात अनुवांशिकता, वंश आणि लोकसंख्येचा विचार करणे उपयुक्त होईल. अनुवांशिक गुणांचे वंशाणु संक्रमणाने निरुत्पादकपणे पुढील पिढीकडे संक्रमण होते. त्याचा परिणाम माता-पित्ताकडून मुलाकडे शारीरिक गुण संक्रमित होतात. काही शारीरिक लक्षणे अनुवांशिकतेमुळे मुलांकडे संक्रमित होतात. ज्यांची शारीरिक लक्षणे समान आहेत अशा लोकसमूहाच्या एक वंश बनतो. वंशानीय अनेकता, स्ववंशश्रेष्ठता आणि मानवी समाजाचे निरुत्पन्न करण्याची व शासन चालविण्याची कामगिरी वंशाने हमता आहे.

५) लोकसंख्येतील बदल :-

जैविक मानवी प्राण्यांचे सामाजिक मानवान् रूपांतर कवण्यात सामाजिक - सांस्कृतिक घटकांचेच योगदान महत्त्वाचे आहे. लोकसंख्येतील कोणताही व्यापक बदल हे सामाजिक परिवर्तनच असते; परंतु हे परिवर्तन समाजात परिवर्तन घडून येण्यास कारणे झूट ठरते. एखाद्या समाजातील लोकसंख्या लक्षाणिय प्रमाणाने वाढणे वा कमी होणे, लोकसंख्यावाढीच्या दराने कमी-अधिक बदल होणे घडून येणे, लोकांचे आयुमान वाढणे किंवा कमी होणे, विशिष्ट प्रदेशातील लोकसंख्येची घनता वाढणे, प्रचंड प्रमाणावर होणारे लोकांचे स्थलांतर इ.

लोकसंख्येतील वाढीमुळे आहारीकरण, गतिरत्न वस्त्या, प्रदूषण, बेकारी, गरिबी, कुपोषण इ. प्रश्न समाजा निमित्त होतात. हे प्रश्न सोडविण्यासाठी संशोधनातून नवीन ज्ञानाची प्राप्ती, संस्था व संघटनांची निर्मिती आसी.

६) सांस्कृतिक घटक :-

संस्कृतीत शैतिक आणि अधीतिक असे दोन प्रकार आहेत. समाजातील ज्ञान, विश्वास, कला, नीतित्वेस्ये कायदा, सवयी आणि मानवाने समाज सलस्य या नात्याने प्राप्त केलेल्या गोष्टी संस्कृतिन घेतात. सांस्कृतिक घटकात परिवर्तन झाले म्हणजे त्या परिणामातूनच सामाजिक बदल घडून येतो. एखाद्या समाजाने सांस्कृतिक गुणां स्वीकार केला नाही मात्र बदल घडून येणार नाही. आजही स्वतंत्र भारतात स्वातंत्र्य, सभ्यता, बंधुता, न्याय या लोकशाही मुल्यांनुसार सामाजिक जीवनात अनेक अडथळे आहेत.

सामाजिक परिवर्तनातील धडक :-

हीन अवले तरी परिवर्तनाची गती सर्वत्र सारखी नसते. या वक्र परिवर्तनाचे गतिविन्नता हे वैशिष्ट्य मांगितले जाते. दुसरे म्हणजे समाजातील विविन्न अंगांत बदलाची गती वेगवेळी असते. सामाजिक परिवर्तनाच्या प्रक्रियेत अडथळे निर्माण करणारे धडक हे पुढीलप्रमाणे आहेत.

1) परंपराप्रियता :-

माणूस हा परंपराप्रिय असतो. कारण परंपरांचा मानवी जीवनावर विशेष प्रभाव आढळतो. परंपरांचा लोक अंधपटुत्वांनी स्वीकार करतो. परंपरेचे साहित्य, कला, वेशभुषा सामाजिक, सांस्कृतिक, धार्मिक, आर्थिक इत्यादी सर्व क्षेत्रांत प्राबल्य आढळते. परंपरेच्या विकृष्ट वर्तन करण्यास बाकी सहजपणे तयार नसते. काही परंपरा या कलावाच्या झालेल्या असतात. लक्षणीय त्या परंपरा सोडून धारणा समाज तयार नसतो.

2) सवयी :-

घका विशिष्ट प्रकारचे वर्तन पुनः पुनः करण्याची प्रवृत्ती म्हणजे सवय होय. सवयी बाळगी तोच तो वर्तन प्रकार स्वीकारून त्यात बदल करण्याची व्यक्तीची तयारी नसते. लोक सवयीचे गुलाब बनतात. परंपरेने चालत आलेल्या गोष्टी स्वीकारतात. उपाणि नवीन वर्तनास विरोध करतात. या हेतूने सवय परिवर्तनविरोधी मानली जाते. सवयीमुळे वर्तनाला दृढता येते आणि महत्वाचे म्हणजे सवयी लोकांना सुरक्षा प्रदान करतात.

3) नवीन शोधांना विरोध :-

ज्या समाजामध्ये नवीन शोधांना विरोध होतो त्या समाजात परिवर्तन घडून येत नाही. कठिण, परंपराप्रिय आणि जुन्या गोष्टींना विकडून वाहणाऱ्या समाजात नवीन शोधांना विरोध होतो. त्यामुळे नवीन शोध लावण्यास प्रेरणा मिळत नाही. नवीन शोध हे धर्माविक्रम मानले जातात. नवीन शोधांना विरोध करण्याची प्रवृत्ती असलेल्या समाजात परिवर्तनास चालना मिळत नाही. कारण ज्या शोधांमुळे समाजात परिवर्तन घडून येऊ शकते त्या शोधांना विरोध

केवा जति. त्यामुळे सामाजिक परिवर्तनामध्ये कायळा निर्मिती होती.

५) अज्ञान :-

लोक आज्ञामुळे कोणत्याही नव्या गोष्टिंच्या स्वीकार सहजासहजी करीत नाहीत. तिची उपयुक्तता, फायदे त्यांना पटकन समजत नाही. अज्ञानामुळे मानव अधिक कठिणप्रिय असतो. तंत्रव्यवस्थे तीव्र किंवा शैथिल्य हे प्राचीन शीघ्राच्या स्वीकाराबाबतचे अज्ञान प्रात्यक्षिक कळत दूर करत येते. पण स्त्रियांना पुढाच्या बरीबरीचा दर्जा देणे, लोकशाही विचारसरणीचा आविष्कार आपल्या जीवनात करणे वेगळे गोष्टि पटवून सांगणे कठीण असते.

६) व्यक्तिगत स्वार्थ :-

प्रचलित समाजव्यवस्थेत ज्या लोकांचे हितसंबंध जोपासले जातात ते लोक केवळ आपल्या व्यक्तिगत स्वार्थीकरिता नवीन परिवर्तनाचा स्वीकार करीत नाहीत. कारण परिवर्तन हाडून आल्यास त्यांच्या व्यक्तिगत स्वार्थाची पूर्ती करणे शक्य नसेल. ज्या गोष्टिमध्ये काही लोकांचे हितसंबंध जोपासले जातात त्या गोष्टिमध्ये बदल करण्यास त्यांचा विरोध असतो. अशा प्रकारे केवळ आपल्या हितसंबंधासाठी लोक परिवर्तनाला विरोध करतात.

७) नवीन गोष्टिंचे भय :-

नव्या गोष्टिंबद्दल लोकांच्या मनात संदेह, शंका, भीती असते. नव्या गोष्टिंच्या त्यांना पुर्वानुभव नसतो. त्यांची उपयुक्तता माहित नसते. नव्या गोष्टिंचे फायदे होण्यापेक्षा तोटेच अधिक होतील या भयाने ते नवीन शोध, नवीन विचारांना विरोध करतात. आणि जुन्याच विचारांना कवटाळू घेतात.

८) नवीन शोध्याचा अभाव :-

विज्ञान, तंत्रज्ञान याव्यतिरिक्त समाजजीवनाच्या सामाजिक, आर्थिक, राजकीय क्षेत्रातील नवनवीन शोध व वैचारिक सिद्धांत हे सामाजिक परिवर्तनाला चालना देणारे असता. पण एखाद्या समाजात प्रसपूर्वक संशोध कळत शोध लावता.

